

POSTANOWIENIE

Dnia 20 maja 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Adam Redzik

w sprawie W. B. oskarżonego o czyn z art. 212 § 2 k.k. w zw. z art. 212 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k.,

po rozpoznaniu na posiedzeniu bez udziału stron w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych 20 maja 2021 r.

wniosku oskarżyciela prywatnego W. Ł. o wyłączenie sędziego sądu okręgowego M. P. od orzekania w sprawie toczącej się przed Sądem Okręgowym w Ł., sygn. V Ka (...),

1. przekazuje wniosek do rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Ł.,

2. odracza sporządzenie uzasadnienia na czas do 7 dni.

UZASADNIENIE

I.

Na rozprawie 27 stycznia 2021 r., która odbyła się przed Sądem Okręgowym w Ł. w sprawie o sygn. V Ka (...), oskarżyciel prywatny W.Ł. (dalej: Oskarżyciel prywatny) złożył ustnie do protokołu wniosek o wyłączenie sędziego referenta w osobie sędziego sądu okręgowego M. P.

Dla uzasadnienia powyższego wniosku Oskarżyciel prywatny w pierwszej kolejności podniósł zarzut istnienia uzasadnionych wątpliwości co do bezstronności sędziego, z uwagi na przydzielenie mu sprawy na podstawie systemu SLPS, który to system – jak wynika z raportu Najwyższej Izby Kontroli – umożliwia ingerencję po stronie administratora, tj. Ministra Sprawiedliwości. Zwrócił przy tym uwagę na stan procesowy sprawy, która została już prawomocnie zakończona,

ale orzeczenie kończące zostało zaskarżone skargą nadzwyczajną przez Prokuratora Generalnego (Ministra Sprawiedliwości). Następnie doszło do przydzielenia sprawy sędziemu M. P., który otrzymał nominację na funkcję prezesa sądu z rąk tego Ministra. Z kolei oskarżony W. B. (dalej: Oskarżony) publicznie akcentuje swoją znajomość z Ministrem Sprawiedliwości, z jego byłym zastępcą Ł. P., a także z jego obecnymi zastępcami S.K. i M. W. Z publicznej aktywności Oskarżonego wiadomo, że jest on również znajomym osób, które odpowiadają za pozytywną opinię przewodniczącego składu orzekającego i zarazem sędziego referenta, gdy ubiegał się on o nominację, a znajomość ta wykracza poza wykonywanie obowiązków dziennikarza. Powyższe okoliczności rodzą więc uzasadnione wątpliwości co do bezstronności wyznaczonego sędziego, skoro według raportu, o którym mowa wyżej, system SLPS ma wyłączone mechanizmy zabezpieczające przed ewentualnymi intencjonalnymi działaniami ograniczającymi losowość przydziału.

Oskarżyciel prywatny wniósł o wyłączenie sędziego M. P. również z tego powodu, że został on powołany do pełnienia urzędu na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa (dalej: KRS), która nie została skutecznie powołana, ponieważ jeden z jej członków (sędzia M. N.) nie przedstawił wystarczającej ilości podpisów poparcia - co przy powołaniu sędziów KRS na wspólną kadencję świadczy o tym, że nie doszło do skutecznego powołania tego organu. Do powołania sędziego przez Prezydenta RP doszło zatem bez wniosku uprawnionego organu, co powoduje konieczność sanowania tego uchybienia. Z uchwały trzech połączonych Izb Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2020 r. wynika natomiast, że o ile sędzia powołany w ten sposób zasiada w składzie sądu, istnieją przesłanki do stwierdzenia, że sąd ten jest nienależycie obsadzony. Oskarżyciel prywatny powołał się ponadto na opinię rzecznika generalnego Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, zgodnie z którą KRS nie spełnia standardów europejskich, oraz na wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawie Guðmundur Andri Ástráðsson przeciwko Islandii, z którego wynika, że sąd obsadzony w trybie podobnym, jak ma to miejsce obecnie w Polsce, nie jest sądem w rozumieniu prawa europejskiego, a więc sądem bezstronnym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 41 § 1 k.p.k., sędzia ulega wyłączeniu, jeżeli istnieje okoliczność tego rodzaju, że mogłaby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do jego bezstronności w danej sprawie. Przytoczony przepis „(...) ma z założenia eliminować wszelkie sytuacje, które nie zostały objęte zakresem zastosowania art. 40 k.p.k., a powodują, że można byłoby w sposób uzasadniony kwestionować bezstronność sędziego orzekającego w sprawie” (W. Jasiński, *Komentarz do art. 41 k.p.k.*, [w:] J. Skorupka (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Legalis 2020, pkt 1).

Zgodnie z art. 26 § 2 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (t.j. Dz.U. 2021, poz. 154 ze zm., dalej: u.SN) do właściwości Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych należy rozpoznawanie wniosków lub oświadczeń dotyczących wyłączenia sędziego albo o oznaczenie sądu, przed którym ma się toczyć postępowanie, obejmujących zarzut braku niezależności sądu lub braku niezawisłości sędziego. Sąd rozpoznający sprawę przekazuje niezwłocznie wniosek Prezesowi Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych celem nadania mu dalszego biegu na zasadach określonych w odrębnych przepisach. Przekazanie wniosku Prezesowi Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych nie wstrzymuje biegu toczącego się postępowania. Przepis art. 26 § 2 u.SN ustanawia właściwość funkcjonalną Sądu Najwyższego we wypadkowym (pomocniczym) postępowaniu w przedmiocie wyłączenia sędziego. Wniosek ten podlega rozpoznaniu „na zasadach określonych w odrębnych przepisach”, a więc w sprawach karnych – na zasadach określonych w k.p.k., w tym w szczególności w art. 40-42 k.p.k. Jednak wniosek taki należy do właściwości Sądu Najwyższego tylko wówczas, gdy jest oparty na wymienionych w art. 26 § 2 u.SN podstawach braku niezależności sądu lub braku niezawisłości sędziego. Ponadto, zgodnie z art. 26 § 3 u.SN, wniosek, o którym mowa w § 2 tego artykułu, pozostawia się bez rozpoznania, jeżeli obejmuje ustalenie oraz ocenę zgodności z prawem powołania sędziego lub jego umocowania do wykonywania zadań z zakresu wymiaru sprawiedliwości.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazuje się, że instytucja wyłączenia sędziego przewidziana w art. 41 § 1 k.p.k. pozostaje zatem w relacji do art. 26 § 2

u.SN w taki sposób, iż pierwszy z powołanych przepisów stanowi podstawę prawną wystąpienia przez stronę z wnioskiem o wyłączenie sędziego, drugi zaś powierza Sądowi Najwyższemu rozpoznanie takiego wniosku w sytuacji, w której obejmuje on m.in. zarzut braku niezawisłości sędziego. Ponieważ jednak okoliczności wywołujących uzasadnione wątpliwości co do bezstronnego osądzenia danej sprawy nie można całkowicie i w pełni utożsamiać z kategorią niezawisłości sędziowskiej, którą posługuje się art. 26 § 2 u.SN, stąd też ewentualna ocena wniosku o wyłączenie sędziego, przedłożonego przy rozpatrywaniu konkretnej sprawy na podstawie art. 41 § 1 k.p.k. jako pozostającego w zakresie kognicji Sądu Najwyższego musi się wiązać z ustaleniem, czy wniosek ten zawiera konkretny zarzut braku niezawisłości sędziowskiej. Chodzi tu o wykazanie istnienia takiej przeszkody odnoszącej się do sprawowanego urzędu, która wyłączałaby możliwość zachowania przez sędziego standardu orzekania w sposób niezawisły. Istotne jest przy tym, aby taki zarzut nie obejmował ustalenia lub oceny zgodności z prawem powołania sędziego lub jego umocowania do wykonywania zadań z zakresu wymiaru sprawiedliwości. Taki wniosek bowiem, jako wykraczający poza zakres kognicji Sądu Najwyższego i sprzeczny z art. 29 § 3 u.SN, pozostawia się bez rozpoznania na podstawie art. 26 § 3 u.SN (postanowienie Sądu Najwyższego z 25 listopada 2020 r., I NWW 82/20).

Analiza rozpoznawanego wniosku – złożonego na rozprawie apelacyjnej – pozwala stwierdzić, że intencją Oskarżyciela prywatnego jest wyłącznie Sędziego referenta z powodu uzasadnionych wątpliwości, co do jego bezstronności. Oskarżyciel prywatny nie sformułował wprost zarzutu braku niezawisłości Sędziego referenta, ale przeprowadził wywód mający na celu uprawdopodobnić treść wniosku. Zważywszy na to, że Oskarżyciel prywatny jest prawnikiem z dużym doświadczeniem, nie powinno się zakładać, że wniosek jego wypełnia znamiona art. 26 § 2 lub 3 u.SN. Należy więc przyjąć, że celem wniosku jest wyłączenie sędziego w trybie art. 41 § 1 k.p.k.

W protokole z rozprawy apelacyjnej zapisano wypowiedzi Oskarżyciela prywatnego mogące sugerować kwestionowanie *votum* sędziowskiego Sędziego referenta. Wskazać należy, że zgodnie z art. 179 Konstytucji RP sędziowie są powoływani przez Prezydenta RP, na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa,

na czas nieoznaczony. O ile przy tym, na mocy art. 44 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa (t.j. Dz.U. 2021, poz. 269), istnieje możliwość sądowej kontroli uchwały KRS obejmującej rozstrzygnięcie w przedmiocie przedstawienia wniosku o powołanie do pełnienia urzędu sędziego, o tyle kontrola taka jest wyłączona w odniesieniu do samego aktu powołania na urząd sędziego przez Prezydenta RP.

Ustrojodawca zdecydował, że to Prezydent RP – jako głowa państwa, a nie organ władzy wykonawczej – aktem powołania kreuje stosunek służbowy wskazanej przez KRS osoby (spełniającej kryteria ustawowe) z Rzeczpospolitą Polską. Od momentu powołania osoba taka jest sędzią i tym samym uzyskuje władzę sądenia; staje się częścią tzw. władzy sądowniczej – niezależnej od władz politycznych. Powołanie nie może podlegać kontroli sądowej w żadnej procedurze, bo naruszałoby to realną i najważniejszą gwarancję niezawisłości sędziowskiej – nieusuwalność. Nie oznacza to, że sędzia nie może zostać usunięty ze służby, ale tylko w warunkach przewidzianych w Konstytucji RP.

Przywołanie w wypowiedzi uchwały połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/2020 może dowodzić – z uwagi na treść uchwały – że nastąpiło to bezrefleksyjnie, gdyż wywód Oskarżyciela prywatnego treściowo nie odnosi się do treści wskazanej uchwały. Ponadto po podjęciu przez Sąd Najwyższy uchwały trzech połączonych Izb doszło do zmiany stanu prawnego, gdyż weszła w życie ustawa z dnia 20 grudnia 2019 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2020 r. poz. 190), a tym samym uchwała przestała wiązać składy Sądu Najwyższego (por. wyrok Sądu Najwyższego z 8 sierpnia 2007 r., II UK 23/07). W sprawie uchwały wypowiedział się też Trybunał Konstytucyjny w wyroku 20 kwietnia 2020 r., U 2/20 oraz Sąd Najwyższy w postanowieniu z 12 kwietnia 2021 r., I NZP 1/21.

Z kolei we wskazanym ogólnie przez Oskarżyciela prywatnego wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 1 grudnia 2020 r. stwierdzono naruszenie w stosunku do skarżącego art. 6 § EKPCz w zakresie, w jakim przepis ten ustanawia prawo każdego do rozpatrzenia jego sprawy przez „sąd ustanowiony

ustawą” - uznając, iż naruszenie to wynikało z udziału w składzie islandzkiego Sądu Apelacyjnego rozpatrującego sprawę skarżącego sędziego powołanego do pełnienia tego urzędu w procedurze, w której doszło do oczywistego naruszenia przepisów ustawy. Naruszenia prawa krajowego miały charakter niedozwolonych, dyskrejonalnych ingerencji władzy wykonawczej w proces powoływania sędziów, co zostało potwierdzone w orzecznictwie islandzkich sądów. Oskarżyciel posiłkowy nie podniósł i nie dowiódł, że taka sytuacja miała miejsca w przypadku powołania Sędziego referenta. Ponadto uchwała KRS wskazująca Sędziego referenta, jako kandydata do powołania na urząd sędziego (nr [...] /2018), była zaskarżona przez uczestników postępowania i była kontrolowana przez Sąd Najwyższy (I NO 63/19).

Oskarżyciel prywatny nie wykazał też istnienia żadnych okoliczności, które mogłyby budzić wątpliwości co do niezawisłości Sędziego referenta i uzasadniać jego wyłączenie od rozpoznawania niniejszej sprawy.

Okoliczności takie jak przydzielenie sprawy sędziemu w systemie SLPS, który – zdaniem Oskarżyciela prywatnego – nie daje pełnej gwarancji zachowania losowości przydziału, gdyż umożliwia ingerencję w przydział administratorowi w Ministerstwie Sprawiedliwości, powierzenie Sędziemu referentowi przez Ministra Sprawiedliwości funkcji prezesa sądu oraz znajomość Oskarżonego z Ministrem Sprawiedliwości, jego zastępcami oraz osobami, które odpowiadają za pozytywną opinię o sędzim, gdy ubiegał się on o nominację, mogą mieć znaczenie dla oceny bezstronności sędziego w wymiarze subiektywnym i obiektywnym. Są to okoliczności, które powinny zostać rozważone przez pryzmat tego, czy mogą mieć wpływ na subiektywne poczucie sędziego co do własnej bezstronności, jak również przez pryzmat oceny sytuacji dokonanej przez hipotetycznego, przeciętnie wykształconego, poprawnie logicznie myślącego obserwatora, który nie jest osobiście zainteresowany wynikiem procesu (zob. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z 18 marca 2009 r., IV K 380/08). Wskazane zarzuty winny być więc rozpoznane w trybie przewidzianym w art. 41 § 1 k.p.k. Mając zatem na względzie treść art. 42 § 4 k.p.k. (określającego tryb wyłączenia sędziego), zgodnie z którym o wyłączeniu orzeka sąd, przed którym toczy się postępowanie, wniosek

o wyłączenie sędziego podlega przekazaniu do rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Ł. – jako sądowi, przed którym toczy się postępowanie.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy przekazał wniosek do rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Ł., jako sądowi właściwemu.